

1. *Dani kulturne animaliSTike* »Beštija i kultura«

Dani kulturne animaliSTike kulturna je manifestacija popularno-znanstvenog karaktera koja je od 13. do 16. studenoga 2018. doživjela svoju premijeru u organizaciji Centra za integrativnu bioetiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Znanstvenog centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku, Hrvatskog bioetičkog društva i Udruge »Mala filozofija«. Veći dio manifestacije (od 13. do 15. studenoga) održan je u središnjici Gradske knjižnice Marka Marulića u Splitu, a posljednjeg dana (16. studenoga) održana su dva posebna događaja u Osnovnoj školi Josipa Pupačića u Omišu i u Klubu »Zona« u Splitu.

Dani kulturne animaliSTike posvećeni su svestranom i sveobuhvatnom propitivanju, a onda i izmjeni našeg odnosa spram ne-ljudskih životinja. Time se metodološki i sadržajno vode idejom integrativne bioetike, kao platforme za plodni dijalog po ovom pitanju, i ne bitno različitog koncepta kulturne animalistike, u onom obliku u kojem ga na naše prostore uvodi jedan od pionira bioetike u Hrvatskoj, Splićanin Nikola Visković. Stoga je kulturna animalistika kod nas, da tako kažem, »animaliSTika s velikim ST« u svojoj osnovi. To ne znači da se manifestacija želi ograničiti na splitsko područje, što ona, već s obzirom na globalnost problema kojim se bavi, ne bi mogla učiniti ni da hoće. Riječ je prije o tome da se ona s vremenom pretvori u središnji animalistički događaj u Hrvatskoj kako bi time, na intelektualnom planu i na planu povećanja senzibiliteta, pridonijela suočavanju s nimalo benignim problemima koji u odnosu ljudskih spram ne-ljudskih životinja nastaju.

Zašto je za ovogodišnji naslov odabran naziv »Beštija i kultura«? Odgovor na to pitanje prenosim iz kratkog uvodnika koji sam napisao za popratnu brošuru manifestacije: »Donekle problematičan naziv 'beštija' odabran je iz dvaju osnovnih razloga. Prvi je vezan upravo uz pejorativno značenje koje je naša kultura njime željela pripisati životinji, što nas, s obzirom na destruktivan i bezobziran čovjekov odnos prema 'beštiji', provocira da ponovno promislimo o opravdanosti manihejske podvojenosti 'niskog životinjskog' i 'visokog kulturnog'. Korištenjem termina 'beštija' svoju kulturu stavljamo pred ogledalo u kojem se očituje nešto o nama koji

bez opravdanja unižavamo ono što sami nismo. Ili nam problem zadaje upravo to što barem u jednom svom bitnom aspektu upravo jesmo animalna bića, to što smo i mi sami 'beštije'? Drugi razlog vezan je uz sve ambivalentnije značenje koje taj termin dobiva. Prvenstveno se misli na njegovo sve neutralnije značenje u našem podneblju, što se pokazuje kao jedan od indikatora postupnog gubljenja predrasuda spram životinja ili barem kao preduvjet jačanja senzibiliteta za 'životinjsko pitanje'. S druge strane, možda je riječ samo o tome da rastuća neutralnost pokazuje rastuću ravnodušnost spram 'beštije'. « Na sudionicima manifestacije bilo je da odgovore na pitanja: »Što je 'beštija' bila u našoj kulturi, što se može iščitati iz trenutnih tendencija i što 'beštija' treba ubuduće za nas biti (drugim riječima, smije li uopće biti nešto kao što je 'beštija')«.

Za otvaranje manifestacije nije bilo prikladnijeg gosta od samog Nikole Viskovića koji je, kako je rečeno, izuzetno zaslužna figura za sam koncept koji ova manifestacija ima u nazivu. Visković je, u razgovoru s autorom ovih redaka, publici otkrio ponešto o životinjama svog života. Govorio je o životinjama svog djetinjstva u Splitu i momaštva u Čileu, zatim o razdoblju kada su životinje gotovo iščezle iz njegova života, a onda i o velikom buđenju interesa za životinje u 80-im godinama 20. st., zahvaljujući kojem i imamo spomenuti koncept. Osobito je zanimljivo bilo prepričavanje problema na koje je Visković nailazio kao saborski zastupnik te način na koji je izborio da životinje uđu u Ustav Republike Hrvatske. Prvi dan je zaključen predstavljanjem projekta BEAGLE: Bioethical Education and Attitude Guidance for Living Environment (Erasmus Plus, 2018-1-HR01-KA201-047484). Riječ je o bioetičko-obrazovnom projektu u kojem surađuju znanstvenici iz Hrvatske, Italije, Slovenije i Grčke, a osim mene, predstavili su ga Antonio Kovačević i Bruno Ćurko.

U svom prvom izdanju *Dani kulturne animalističke* imali su zadatak da potaknu senzibiliziranost Splitskana i njihovih gostiju za životinjsko pitanje, ali isto tako i da potaknu splitske intelektualne snage da se pozabave ovim problemom. U tom je pogledu drugi dan, naslovljen »Beštija u filozofiji«, uključivao predavanja dvojice splitskih mladih filozofa o dvama interesantnim pitanjima. Prvo je Marko Delić izlagao na temu »Čitaju li životinje misli?«. U izlaganju je predstavio nekoliko eksperimenata čiji se rezultati uzimaju kao potvrda o postojanju sposobnosti čitanja misli (pripisivanje posjedovanja određenih mentalnih stanja kod drugih subjekata) kod životinja, ali osvrnuo se i na »logički problem« na koji ti eksperimenti nailaze. Zatim je Nikša Babić u predavanju »Derridina mačka: logocentrizam i životinja« ponudio filozofsko sagledavanje životinje iz posve druge perspektive. Osvrćući se na tekst Jacquesa Derride »Životinja koja, dakle, jesam« propitao je načine na koje se filozofi nose sa zadatkom poimanja životinje, kao i sposobnost filozofije da se uopće suoči s tim problemom na adekvatan način.

Trećeg dana manifestacije održana je edukativna projekcija dokumentarnog filma *Dominion* Chrisa Delforcea (2018.), koji na eksplicitan način prikazuje u kojim sve radnjama sudjelujemo kada koristimo životinjske proizvode. Veći dio filma donosi snimke s industrijskih farmi životinja u Australiji (iako situacija nije ništa drugačija u svim razvijenim zemljama Zapada), snimljene skrivenim kamerama i dronovima. Istovremeno, film propituje opravdanost čovjekova bespoštednog gospodstva nad životima životinja. Poruke filma komentirao je Hrvoje Jurić. Detektirao je različite izvore iz kojih proizlaze načini maltretiranja životinja prikazani u filmu, osvrnuo se na etičke pristupe koji se oštro protive takvim praksama, ali i naglasio višedimenzionalnost problema, koji ne proizlazi samo iz konformizma ili zlobe pojedinačnih ljudi, nego je sastavni dio društveno-ekonomskog uređenja u kojem živimo. Istaknuo je i prednosti koje sa sobom nosi forma dokumentarnog filma za senzibiliziranje ljudskih životinja za patnje onih neljudskih.

Posljednjeg dana manifestacije Bruno Ćurko održao je radionicu s osnovnoškolskom djecom pod naslovom »Beagle i glavata želva«. Djeca su u dijalogu s Ćurkom promišljala o načinima na koje maltretiramo životinje (naročito one morske) i kako se trebamo odnositi prema njima. Odgovarala su i na pitanja vezana uz naš odnos prema kućnim ljubimcima, ne samo u pogledu brige, nego i o konceptima vlasništva i skrbništva. Djeca su pokazala iznimnu zainteresiranost za temu, kao i bistrinu u razrješavanju nedoumica vezanih uz nju. Tako je ova radionica na najbolji mogući način potaknula razvoj kritičkog mišljenja i senzibiliteta za životinje kod njih.

Konačno je, kao završni čin manifestacije, organizirana rasprava naslovljena s »Pe(s)ts«, dakle, rasprava o odnosu prema kućnim ljubimcima (*pets*) i onim životinjama koje obično nazivamo štetočinama (*pests*). Prvi dio sastojao se od prenošenja iskustava triju splitskih udruženja za zaštitu životinja: Splitskih šapa, Zaklade za zaštitu životinja (Zvonimir Filipović) i Zelenih Dalmacije (Lovro Rumora). Razvila se žustra rasprava o strategijama borbe za razrješavanje gorućih pitanja vezanih uz one životinje koje se prestalo tretirati kao kućne ljubimce. No, kako je riječ o manifestaciji koja u pitanje dovodi odnos kulture spram životinje, često izražen putem termina 'beštija', raspravljalo se i o onim životinjama koje su potpuni odbačenici iz kulture, što odražava atribut štetočine. Raspravu je putem pitanja vodio Bruno Ćurko, a ona se prvenstveno koncentrirala na pitanja jezične manipulacije koja nastupa u korištenju termina poput 'štetočina', 'okotiti', 'krepati' itd.

Tako su na prikladan način zaokruženi prvi *Dani kulturne animalističke*. S obzirom na to da je problem koji ova manifestacija ima u vidu grandiozan i da zahtijeva široke i duboke pluriperspektivne uvide, ona zasigurno pripada redu malih koraka u postizanju tog cilja, no nikako se ne može reći da je riječ o beznačajnim koracima. U okviru svojih vremenskih i organizacijskih mogućnosti, maksimalno je sagledala

problem životinjskoga u ljudskoj kulturi, ali i direktno potaknula na promjenu njegova statusa (od znanstvenih, umjetničkih, kulturnih i filozofskih uvida, preko osobnih i aktivističkih perspektiva, odgojno-obrazovne teorije i prakse, sve do ekspliciranja načina maltretiranja životinja i jasnih etičkih uvida po tom pitanju). No spomenuti grandiozni problem ne da se riješiti tek u okviru jedne manifestacije, pa se on, stoga, postavlja kao stalni zadatak svih budućih *Dana kulturne animalističke*. Naravno, on se pogotovo ne da riješiti bez konkretnog angažmana na ovom polju. Ako su ovi prvi *Dani kulturne animalističke* pružili poticaje da se nešto u tom pogledu pokrene, ako se misao barem donekle »pretvorila u materijalnu silu«, onda su postigli barem dio svog cilja i dobili ohrabrenje da na njemu neumorno rade i idućih godina.

Josip Guć